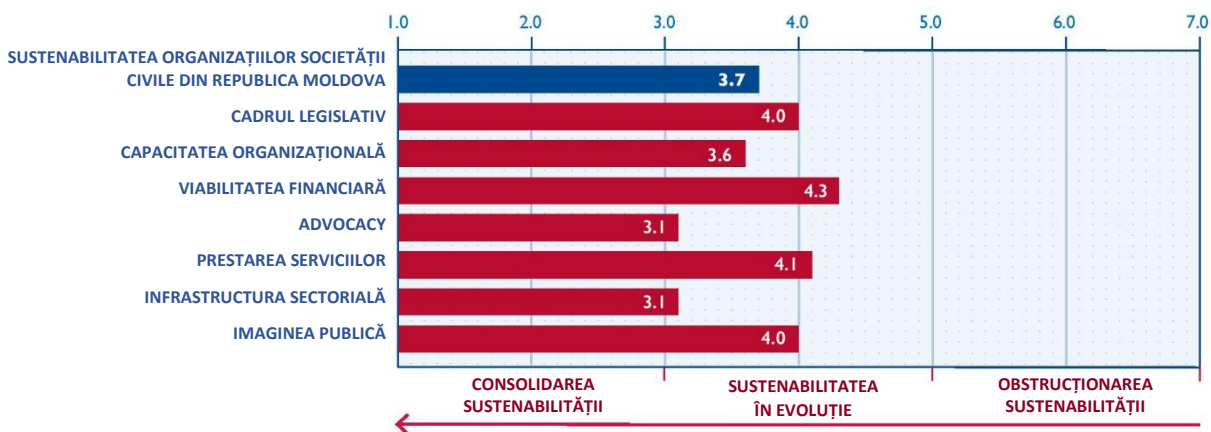

SUSTENABILITATEA GENERALĂ A OSC-URILOR: 3.7

Pentru Moldova, anul 2020 a fost marcat de evenimente pozitive și negative în relativ egală măsură. Cu toate acestea, perfecționarea cadrului legislativ din anul curent și îmbunătățirile din anii trecuți au generat o ușoară creștere a sustenabilității OSC-urilor în anul 2020.

Primul caz de COVID-19 a fost confirmat în Republica Moldova pe data de 7 martie 2020. Imediat după declanșarea pandemiei, Guvernul a dispus rapid restricționarea circulației și întrunirilor publice, însă nu a fost capabil să ofere asistență medicală suficientă cetățenilor săi pentru a-i proteja de răspândirea virusului. Până în data de 20 decembrie 2020, fuseseră confirmate peste 135 de mii de cazuri, iar numărul persoanelor decedate depășise cifra de 2700. Șocul dublu provocat de pandemie și de seceta severă a generat o scădere economică cu 7 la sută. Guvernul a eșuat în dezvoltarea unui program de suport socio-economic care să ofere cetățenilor, precum și sectoarelor de afaceri și nonprofit, o minimă asistență. În etapele inițiale ale crizei, OSC-urile au răspuns mai rapid și eficient la nevoile beneficiarilor comparativ cu instituțiile guvernamentale și alte servicii de sprijin social. Cu toate acestea, multe OSC-uri au fost forțate să-și limiteze sau chiar să-și suspende activitățile din cauza constrângerilor economice cu care s-au confruntat.

În luna noiembrie 2020 au avut loc alegeri prezidențiale în Republica Moldova. Acestea au fost câștigate de candidatul pro-european, Maia Sandu, care a acumulat peste 50 la sută din sufragii în urma unei campanii electorale anticorupție acerbe. Maia Sandu este prima femeie președinte a țării. OSC-urile au monitorizat activ alegerile prezidențiale prin organizarea exit-pollurilor, delegarea observatorilor la secțiile de votare și publicarea periodică a rapoartelor de monitorizare a scrutinului. În cadrul procesului de monitorizare a alegerilor, Coaliția Civică pentru Alegeri Libere și Corecte (CALC), o platformă constituită din 34 de OSC-uri din Moldova, a identificat doar încălcări electorale minore, în raport cu care s-a stabilit că se încadrează în standardele internaționale și nu au influențat semnificativ rezultatele scrutinului.

Cu o întârziere de doi ani, Parlamentul a aprobat la 11 iunie, în lectură finală, Legea cu privire la organizațiile necomerciale. Noua lege a intrat în vigoare la 27 august 2020. În pofida faptului că Parlamentul a aprobat proiectul de lege în prima lectură încă în 2018, adoptarea legii a fost tergiversată în urma mai multor dezbateri contradictorii pe marginea conținutului său și din cauza tentativelor de a include modificări care, mai degrabă, ar fi limitat decât promovat activitatea OSC-urilor. Versiunea finală a legii a inclus recomandări exprimate în cadrul consultărilor cu societatea civilă. Adoptarea ulterioară a legii s-a produs, în mare parte, datorită presiunilor continue exercitate de partenerii de dezvoltare. Aceștia au condiționat oferirea suportului financiar pentru Guvern de aprobarea de către Parlament a legii în lectură finală.

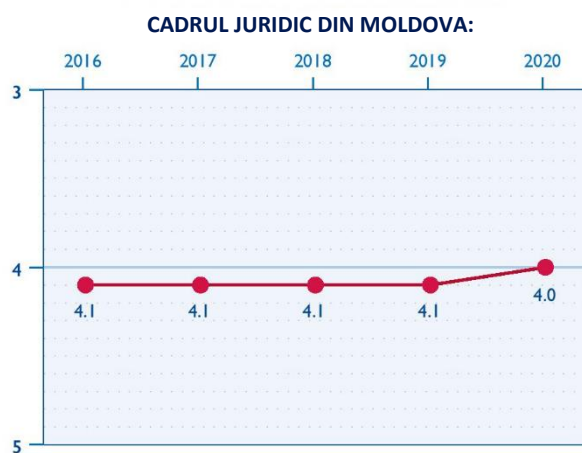
Potrivit datelor din Registrul de Stat al Organizațiilor Necomerciale, administrat de Agenția Servicii Publice (ASP), în Republica Moldova existau 14 324 de organizații nonprofit la situația din decembrie 2020. Aproximativ 13 160 de

organizații din acestea pot fi considerate OSC-uri, iar restul sunt instituții publice, partide politice și alte organizații social-politice care nu corespund definiției de OSC utilizată de Indexul Sustenabilității OSC. Circa 78 la sută (10 210) dintre OSC-urile înregistrate sunt asociații obștești. Alte 22 la sută includ instituții private, fundații, culte religioase, sindicate, patronate, ziare și reviste nonprofit, reprezentanțe ale organizațiilor internaționale, asociații ale utilizatorilor de apă și altele. În anul 2020 au fost înregistrate 488 de OSC-uri noi: 388 de asociații obștești, 17 fundații și 11 instituții private. Biroul Național de Statistică a indicat că, în 2020, 3 525 de OSC-uri, sau circa 27 la sută din numărul total al organizațiilor înregistrate, au prezentat situațiile financiare anuale pentru anul 2019. Întrucât toate OSC-urile înregistrate oficial sunt obligate să raporteze anual informații cu privire la situația lor financiară, acest fapt este, adesea, considerat drept un indicator al OSC-urilor active.

OSC-urile din regiunea transnistreană, un teritoriu separatist din estul Republicii Moldova, continuă să activeze în condiții dificile. Acestea sunt hărțuite continuu de către așa-zisele autorități și supuse diferitor forme de represiune, cum ar fi intimidarea de către reprezentanții serviciului local de securitate (MGB) și riscul de a le fi intentate dosare penale. OSC-urile care activează în regiunea transnistreană și care primesc fonduri externe nu se pot implica în așa-numitele „activități politice”, care includ un spectru larg de activități, cum ar fi protestele, criticile la adresa administrației locale, publicarea analizelor legislative sau proiectelor de lege, promovarea activităților ce vizează modificarea sau impactul politicilor guvernamentale etc. Mai mult, OSC-urile care activează în regiunea transnistreană trebuie să raporteze autorităților fiscale locale informații cu privire la finanțările pe care le primesc, precum și programele și activitățile pe care planifică să le implementeze în regiune. Încălcarea acestor prevederi legale poate duce la sancțiuni dure sau chiar la lichidarea organizației. Conform registrului asociațiilor obștești și partidelor politice din regiunea transnistreană, la situația din decembrie 2020 erau înregistrate 631 OSC-uri, zece dintre care erau partide politice. Datele indică asupra unui declin semnificativ întrucât, în 2019, în regiune erau înregistrate 2 479 de OSC-uri – fapt care poate fi pus pe seama actualizării registrului OSC. Se estimează că doar aproximativ 100 din numărul total al OSC-urilor din regiune sunt active.

Aproximativ 550 de OSC-uri sunt înregistrate oficial în Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia (UTA Găgăuzia), estimându-se că doar 20-25% din ele sunt active. Principalele obiective și domenii de activitate ale OSC-urilor din regiune sunt consolidarea democrației, promovarea drepturilor omului, educația civică, stabilirea parteneriatelor între societatea civilă și autorități, transparența procesului decizional.

CADRUL JURIDIC: 4.0

Cadrul legislativ care reglementează activitatea OSC-urilor s-a îmbunătățit în 2020 grație adoptării în luna iunie a Legii cu privire la organizațiile necomerciale. Noua lege reglementează activitatea asociațiilor obștești, instituțiilor private și fundațiilor, care sunt cele mai răspândite forme organizatorico-juridice ale OSC-urilor din țară. Legea limitează interferența arbitrară a autorităților în activitatea OSC și oferă expres dreptul OSC-urilor de a-și exprima viziunile asupra programelor partidelor politice și organizațiilor social-politice, precum și asupra concurențelor electorale și programelor acestora. De asemenea, legea stipulează că OSC-urile pot fi finanțate din fonduri locale și externe și pot genera venituri din toate formele de activități economice fără a fi necesar să primească autorizare specială. Totodată, acum OSC-urile pot presta servicii contra plată

partidelor și organizațiilor politice. De asemenea, legea permite companiilor să stabilească parteneriate cu persoane fizice și OSC-uri în vederea creării structurilor asociative noi.

Legea simplifică procedura de înregistrare a acestor tipuri de OSC, reduce perioada de înregistrare de la 30 la 15 zile și elimină toate taxele de înregistrare. Cu toate acestea, în 2020, OSC-urile se confruntau cu mai multe impedimente birocratice la înregistrare. Spre exemplu, funcționarii publici regionali din cadrul ASP – structura

gubernamentală oficială mandatată cu dreptul de înregistrare a OSC-urilor, adesea comiteau erori atunci când încercau să implementeze Legea, deoarece nu aveau instrucțiuni clare cu privire la noile proceduri de înregistrare a OSC-urilor. Au existat cazuri în care funcționarii regionali ASP au indus în eroare OSC-urile în timpul procesului de perfectare a documentației de înregistrare sau au întârziat să ofere un răspuns la cererea de înregistrare depusă.

Prevederile noii legi cu privire la organizațiile necomerciale nu sunt armonizate cu anumite prevederi ale Codului Fiscal. Spre exemplu, noua lege permite asociațiilor obștești, fundațiilor și instituțiilor private să desfășoare orice activitate care nu este interzisă de lege, în timp ce Codul Fiscal prevede scutirea de la plata impozitelor doar pentru veniturile din activitățile care derivă nemijlocit din scopurile statutare. Pentru celelalte activități, OSC-urile trebuie să achite un impozit pe venit de 12 la sută.

Ca urmare a recomandărilor propuse de un grup de lucru înființat de Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului (MADRM), în 2020 au fost aprobate modificările la Legea 436 privind administrația publică locală. Modificările permit autorităților publice locale (APL) să formeze parteneriate cu OSC-urile și mediul de afaceri pentru a crea Grupuri de Acțiune Locală (GAL) – structuri nonprofit care au scopul de a promova dezvoltarea comunităților locale și de a implementa programul LEADER al Uniunii Europene (UE).

În 2020, OSC-urile nu au raportat niciun caz major de hărțuire din partea statului. Cu toate acestea, unele OSC-uri au fost implicate în procese de judecată cu autoritățile publice. Spre exemplu, reprezentanții locali ai Cancelariei de Stat au atacat în judecată Asociația CASMED și Consiliul local Fălești după ce Consiliul a aprobat cofinanțarea proiectului privind serviciile integrate socio-medice de îngrijiri la domiciliu, implementat de CASMED, fără respectarea unui proces de finanțare concurențial. Dosarul este încă pe rol. În cazul unei decizii nefavorabile, CASMED se va lipsi de aceste fonduri, fapt care ar putea pune în pericol implementarea proiectului.

Pentru a limita răspândirea COVID-19, Parlamentul a decretat stare de urgență, inclusiv în sănătate publică, ceea ce restricționat și limitat în mai multe feluri dreptul la libertatea de întrunire și la libertatea de asociere, libertatea de circulație și dreptul la educație. În consecință, OSC-urile au fost lipsite de posibilitatea de a organiza întruniri publice deoarece, inițial, toate adunările, reuniunile, demonstrațiile publice, precum și alte activități în masă au fost interzise. Ulterior, au fost permise adunările, întrunirile publice și protestele cu participarea a cel mult 50 de persoane.

OSC-urile continuă să fie scutite de plata impozitului pe venit dacă întrunesc prevederile specificate în Articolul 52 al Codului Fiscal. Ca și în cazul companiilor, OSC-urile sunt responsabile pentru plata taxei pe valoare adăugată (TVA) dacă pe parcursul a 12 luni consecutive înregistrează vânzări de servicii și produse în sumă de 1,2 mln. MDL și mai mult.

Persoanele fizice pot direcționa 2% din venitul lor impozabil către OSC-urile acreditate. Companiile care fac donații în scopuri filantropice către OSC-uri pot, în scopuri fiscale, să deducă până la 5% din venitul lor impozabil, ceea ce descurajează agenții economici cu profituri mai mici să facă donații. În mod similar, companiile mici scutite de TVA sunt private de posibilitatea de a deduce donațiile făcute în scopuri filantropice din venitul impozabil, deoarece formularele standardizate de raportare nu permit includerea acestor deduceri. În 2019, Platforma pentru dezvoltarea și promovarea filantropiei în Republica Moldova a prezentat un set de propuneri în vederea stimulării donațiilor corporative. Propunerile respective au fost revizuite în anul 2020 de Cancelaria de Stat și s-au desfășurat mai multe consultări cu membrii Platformei. În octombrie 2020, Platforma a prezentat un set suplimentar de propuneri ce vizează filantropia, care au fost revizuite de Parlament și Ministerul Economiei la sfârșitul anului 2020.

Cadrul legislativ permite în continuare OSC-urilor să acceseze fonduri atât din surse publice, cât și din surse private. OSC-urile pot genera venituri din activități economice statutare, antreprenoriat social și din prestarea serviciilor sociale pentru autoritățile publice centrale și locale. În anul 2020 au fost făcute modificări la Legea nr. 276 cu privire la principiile de subvenționare în dezvoltarea agriculturii și mediului rural, care stipulează că 5% din bugetul local al Fondului național de dezvoltare a agriculturii și mediului rural pot fi alocate către GAL.

OSC-urile locale au acces la diverse programe de asistență juridică. Spre exemplu, în 2020, Centrul CONTACT a implementat un program prin intermediul căruia a fost oferită asistență juridică și contabilă pentru 60 de OSC-uri care activează pe ambele maluri ale Nistrului.

CAPACITATEA ORGANIZAȚIONALĂ: 3.6

În 2020, capacitatea organizațională a OSC-urilor nu s-a schimbat semnificativ.

Carantina impusă de Guvern în luna martie din cauza situației pandemice, a modificat intensitatea și formatul de interacțiune dintre OSC-uri și beneficiarii acestora. Unele organizații s-au adaptat relativ ușor trecerii la munca de la distanță, în timp ce altele au fost forțate să-și suspende activitatea, pentru că fie însăși acestea, fie beneficiarii lor nu dispuneau de echipamentul necesar sau nu era posibil să treacă la munca online. La începutul pandemiei au fost create ad-hoc mai multe OSC-uri informale pentru a răspunde imediat la necesitățile apărute în sfera sănătății publice. Aceste inițiative au vizat în special susținerea personalului medical și a persoanelor vulnerabile din societate, inclusiv a persoanelor în etate și a celor cu dizabilități. Spre exemplu, până la sfârșitul anului, Inițiativa „Împreună Împotriva COVID-19”, care a fost creată în luna martie cu sprijinul a peste 500 de voluntari, a oferit alimente și alte produse de primă necesitate unui număr de peste 8 000 de beneficiari.

Dezvoltarea activă a GAL-urilor din ultimii doi ani a contribuit la optimizarea interacțiunii OSC-urilor cu beneficiarii. Se preconizează că GAL-urile vor consulta comunitățile locale pentru identificarea necesităților sub aspectul dezvoltării comunitare, le vor implica în procesul de luare a deciziilor, după care vor solicita suport financiar pentru implementarea proiectelor. Până la sfârșitul anului 2020 existau 32 de GAL-uri, care acopereau aproximativ 35 la sută din teritoriul țării. Se planifică extinderea inițiativei și crearea a încă aproximativ 22 de GAL-uri în următorii doi ani. La fel, OSC-urile continuă să se concentreze pe intensificarea relațiilor cu beneficiarii pentru a-i convinge să le direcționeze 2% din venitul lor impozabil.

Procesele de planificare strategică nu au reprezentat o prioritate esențială pentru OSC-uri în anul 2020. La fel ca și în anii precedenți, OSC-urile au elaborat doar câteva planuri strategice pe cont propriu. La începutul anului, promovarea și sprijinirea planificării strategice a OSC-urilor a rămas o prioritate a organizațiilor finanțatoare. Cu toate acestea, prioritățile donatorilor s-au schimbat rapid după declanșarea pandemiei. Pentru majoritatea organizațiilor, adaptarea la noile condiții de muncă impuse de restricțiile pandemice a fost esențială. Spre exemplu, pe măsură ce se adaptau la noul mediu, multe organizații au trebuit să dezvolte procese de luare a deciziilor la distanță, planuri de delegare internă, procese de supervizare și responsabilizare.

Adoptarea noii Legi cu privire la organizațiile necomerciale a implicat schimbări importante în structura de management intern a asociațiilor obștești, fundațiilor și instituțiilor private. Începând cu anul 2020, aceste organizații nu mai sunt obligate să aibă organe permanente de conducere și de control, cum ar fi consiliile de administrare și comisiile de cenzori. Conform noilor prevederi legale, este obligatoriu să existe doar un organ suprem de conducere sub forma fondatorului pentru instituțiile private, adunarea generală a membrilor pentru asociațiile obștești și a consiliului în cazul fundațiilor. Suplimentar, legislația stipulează necesitatea existenței obligatorii a unui administrator, care poate avea titlul de director executiv, președinte, secretar general sau altă denumire. Această prevedere se aplică atât structurilor noi înregistrate, cât și celor existente.

De asemenea, situația fără precedent impusă de pandemia de COVID-19 a afectat negativ personalul OSC-urilor, în mod special, al OSC-urilor a căror activitate implică interacțiunea fizică cu beneficiarii. Fiind în incapacitatea de a aduna resursele necesare, unele OSC-uri au acumulat datoriile la plata salariilor sau au fost impuse să recurgă la concedieri. Organizațiile care beneficiază de granturi pentru plata salariilor au fost afectate mai puțin, deoarece donatorii au fost în general flexibili și le-au permis acestora să-și ajusteze activitățile planificate la condițiile impuse de pandemie. Guvernul nu a oferit niciun sprijin financiar persoanelor care și-au pierdut locul de muncă, inclusiv celor angajate în OSC-uri. În 2020, grație finanțării UE, ERIM a lansat un proiect pentru susținerea organizațiilor afectate de pandemie, care presupune finanțarea costurilor organizaționale, inclusiv a celor salariale.

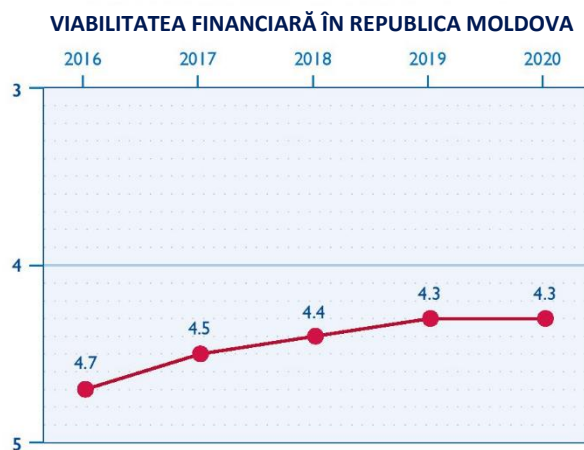
CAPACITATEA ORGANIZAȚIONALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

A fost afectat și voluntariatul, atât din cauza restricțiilor de circulație, cât și din cauza distanțării sociale, întrucât majoritatea activităților OSC-urilor, care implică voluntariatul, au fost transferate în regim online. Comparativ cu anii precedenți, în 2020 au fost emise mai puține carnete de voluntari. OSC-urile au emis doar 220 de carnete, comparativ cu 353 – în 2019 și 312 – în 2018. Comisia de certificare a instituțiilor gazdă a activității de voluntariat a continuat să acrediteze OSC-uri și instituții publice care au dezvoltat programe de voluntariat în conformitate cu cadrul legal și, în 2020, au fost acreditate/reacreditate 20 de entități – un număr similar cu cel înregistrat în anul precedent.

În 2020, activitatea multor OSC-uri a fost limitată din cauza lipsei echipamentelor tehnologice. Mai mulți donatori au lansat programe de suport tehnic pentru a ajuta unele OSC-uri să depășească aceste probleme. Spre exemplu, programul ERIM, finanțat de UE, oferă și asistență pentru digitalizarea OSC-urilor, inclusiv suport financiar pentru achiziționarea computerelor, echipamentelor video și audio, pentru abonarea la diverse platforme de comunicare la distanță etc. Totodată, multe organizații continuă să beneficieze de prețuri preferențiale la software-uri licențiate prin intermediul TechSoup Global – o rețea internațională nonprofit care promovează instrumentele tehnologice pentru alte entități necomerciale.

VIABILITATEA FINANCIARĂ: 4.3

Viabilitatea financiară a OSC-urilor nu s-a modificat semnificativ în anul 2020. Potrivit unui studiu realizat de Fundația Konrad Adenauer Stiftung în noiembrie 2020, circa 44 la sută dintre cele 300 de OSC-uri participante au declarat că anticipează un declin al veniturilor pentru 2020. Cu toate acestea, se așteaptă că declinul nu va fi unul dramatic și că va afecta, în mare parte, alte surse în afară de granturi, care constituie principala sursă de venituri pentru majoritatea OSC-urilor.

Cu toate că nu există informații exacte cu privire la proporția granturilor străine în bugetele anuale raportate de OSC-uri, marea majoritate a studiilor efectuate în ultimii ani estimează că granturile străine constituie peste 70 la sută din veniturile anuale ale organizațiilor înregistrate. Alte surse de venituri includ donațiile din

partea persoanelor fizice și juridice, mecanismul 2% și veniturile provenite din activitățile economice.

În ultimii ani s-au dezvoltat abilitățile OSC-urilor de colectare a fondurilor prin crowdfunding. Noua platformă de crowdfunding – particip.md – a fost creată în 2020 și are drept scop susținerea creativă a dezvoltării comunitare, filantropiei și proiectelor de investiții capitale. Și platformele create în anii precedenți, cum ar fi www.sprijina.md și www.caritate.md au continuat să funcționeze. PNUD Moldova și guvernul elvețian au susținut activ OSC-urile, în special asociațiile de băștinași în dezvoltarea campaniilor de colectare de fonduri prin crowdfunding. În 2020, prin intermediul campaniilor de crowdfunding, asociațiile de băștinași au colectat aproximativ 121 939 de dolari SUA.

Nivelul de finanțare din partea Guvernului pentru OSC-uri nu s-a modificat semnificativ în anul 2020. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării (MECC) este principala autoritate publică care oferă finanțare pentru OSC-uri. În 2020, MECC a oferit granturi în valoare de 266 000 de dolari SUA pentru 23 de OSC-uri de tineret. Întrucât din cauza pandemiei desfășurarea unor activități a fost imposibilă, suma finală a granturilor a fost ceva mai mică decât s-a planificat inițial. În perioada pandemiei nu au fost create niciun fel de programe noi pentru susținerea OSC-urilor.

În anul 2020 au fost întreprinse anumite acțiuni în vederea optimizării procesului de finanțare a OSC-urilor din bugetul public. Conform studiului *Mecanismul de finanțare directă a OSC-urilor de către stat: Realități și opțiuni*, care a fost publicat în 2018 de Institutum Virtutes Civilis – autoritățile publice ar trebui să se consulte mai mult cu OSC-urile atunci când stabilesc prioritățile de finanțare, să asigure transparența procesului de selectare a beneficiarilor și să stabilească reguli clare în ceea ce privește lansarea concursurilor de finanțare. În baza analizei respective, în 2020, Institutum Virtutes Civilis a elaborat un regulament-cadru pentru finanțarea proiectelor organizațiilor

nonprofit, pe care pot să-l utilizeze drept model toate autoritățile publice centrale și locale. Documentul este în curs de revizuire de către Cancelaria de Stat și se preconizează adoptarea lui în 2021.

Începând cu anul 2020, GAL-urile pot beneficia de fonduri din bugetul public. În februarie 2020, Guvernul a decis ca, începând cu anul 2022, să se aloce până la 5% din Fondul național pentru agricultură și dezvoltare rurală, pentru finanțarea GAL-urilor. Fondurile urmând a fi alocate în baza propunerilor de finanțare din partea GAL-urilor. În perioada anilor 2018-2020, GAL-urile din Moldova au implementat 710 micro-proiecte cu un buget total de aproximativ 2 milioane de dolari SUA. Aceste fonduri au fost alocate de donatorii externi, inclusiv UE și USAID.

Principalii donatori care susțin OSC-urile din Moldova sunt Agenția SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID), UE, Ambasada Suediei, Agenția de Cooperarea internațională a Germaniei (GIZ) și agențiile Națiunilor Unite. Spre exemplu, în anul 2020 USAID a alocat 2,8 milioane de dolari SUA pentru societatea civilă. Principalele metode de finanțare sunt concursurile de granturi și licitațiile. În general, donatorii au adoptat o abordare flexibilă în relația lor cu beneficiarii de granturi, permițându-le să-și adapteze proiectele la noile circumstanțe impuse de pandemie.

Numărul contribuabililor din rândul persoanelor fizice, care au alocat 2% din venitul lor impozabil pentru activitatea OSC, a scăzut de la 34 066 în 2019 la 26 776 în 2020. În consecință, veniturile acumulate prin intermediul acestui mecanism s-au redus, în 2020, cu 65 000 de euro comparativ cu anul 2019. Probabil, motivul principal al acestui declin a constat în restricțiile de circulație impuse în timpul pandemiei, întrucât mai puține persoane au mers direct la autoritățile fiscale pentru depunerea declarației anuale pe venit, fapt care a și dus la scăderea numărului de persoane care au redirecționat cele 2% către OSC-uri.

OSC-urile pot genera venituri din activitățile economice proprii sau prin crearea întreprinderilor sociale. În iunie 2020, în Republica Moldova au fost acreditate primele patru întreprinderi sociale. Cu toate acestea, conform catalogului întreprinderilor sociale, există 48 de inițiative de antreprenoriat social, dintre care 31 (63 la sută) sunt OSC-uri, iar restul – societăți cu răspundere limitată. Conform datelor din *Raportul privind situația de referință din Republica Moldova*, care a fost elaborat pentru proiectul EU4Youth, aproximativ 50 la sută din inițiativele de antreprenoriat social sunt catalogate drept active, 21 la sută – drept întreprinderi nou-înființate, iar 29 la sută – drept inactive sau care nu mai funcționează. Deși, nu sunt disponibile date concrete, se consideră că atât antreprenoriatul social, cât și activitatea economică a OSC-urilor s-a diminuat dramatic din cauza pandemiei.

Majoritatea OSC-urilor, în special a celor regionale, nu dispun de sisteme de management financiar și nu funcționează în mod transparent. Puține OSC-uri publică rapoarte financiare anuale privind situația lor financiară și mai puțin de o treime din toate OSC-urile prezintă autorităților date cu privire la situațiile lor financiare, deși Legea le obligă să facă acest lucru. Auditurile externe sunt, de obicei, efectuate numai în contextul proiectelor mari, finanțate de donatori străini. În general, OSC-urile prezintă rapoartele în conformitate cu condițiile și prevederile stipulate în contractele de finanțare.

ADVOCACY: 3.1

Situația componentei de advocacy a OSC-urilor nu s-a modificat în anul 2020. Colaborarea între societatea civilă și autoritățile publice a fost caracterizată, mai degrabă, prin activități ad-hoc de parteneriat întru diminuarea consecințelor pandemiei, decât printr-o agendă de promovare pregătită, structurată și agreată.

În prezent, societatea civilă nu are o platformă unică pentru prezentarea intereselor sale față de stat. Consiliul Național pentru Participare (CNP) a reprezentat o structură de consiliere creată de Guvern pentru promovarea participării OSC-urilor în procesul de luare a deciziilor în comun cu instituțiile statului, însă acesta nu mai este activă. Reanimarea acestuia nu mai este considerată o prioritate nici de OSC-uri și nici de Guvern, deoarece mecanismul nu a fost în măsură să asigure participarea eficientă și deplină a tuturor membrilor societății civile. Totodată, majoritatea OSC-urilor preferă să monitorizeze separat domeniile lor de interes și să reacționeze sau să intervină la necesitate. Consiliul ONG-urilor rămâne principala structură de reprezentare a OSC-urilor din Moldova, fiind și cea mai consultată de autorități. Aceasta reprezintă o platformă națională care monitorizează legile cu impact asupra OSC-urilor și care se ocupă de facilitarea colaborării cu Guvernul chiar dacă nu deține un mandat suficient de legitim pentru a-și asuma responsabilitatea de reprezentare a sectorului în întregime. Ocazional, Guvernul instituie noi structuri consultative. Acestea sunt, de regulă, docile și nu fac decât să mimeze participarea OSC-urilor în procesul decizional. În 2017, fostul președinte al Republicii Moldova a încercat să creeze o asemenea structură atunci când a instituit Consiliul Societății Civile, din componența căruia făceau parte OSC-uri conduse de oameni apropiați lui și Partidului Socialiștilor, care se aflau la guvernare. Această structură a încetat să mai existe în 2020.

Platforma Națională a Forumului Societății Civile din Parteneriatul Estic – o structură asociativă din componența căreia fac parte 99 de OSC-uri care promovează integrarea europeană a Republicii Moldova a fost deosebit de activă în ultimii ani. În decembrie 2020, Platforma a prezentat planul său de advocacy pentru următorii doi ani, care conține mai multe obiective asociate integrării europene și dezvoltării democratice a Republicii Moldova. La ședința de prezentare a planului a participat și președintele țării, Maia Sandu, care și-a exprimat susținerea pentru obiectivele propuse.

În 2020, mai multe inițiative de politici publice, lansate în anii precedenți, s-au încununat cu realizări pozitive. Un exemplu în acest sens este succesul inițiativei de reglementare a situației și funcționării GAL-urilor. Inițiativa a fost prezentată de Rețeaua Națională LEADER din Republica Moldova (RNL) și Reprezentanța Fundației Solidarity Fund PL în Republica Moldova. În rezultatul eforturilor lor, au fost aprobate o serie de modificări la Legea 436 cu privire la Administrația Publică Locală, inclusiv capacitatea APL de a crea parteneriate cu OSC și sectorul de afaceri în formatul GAL.

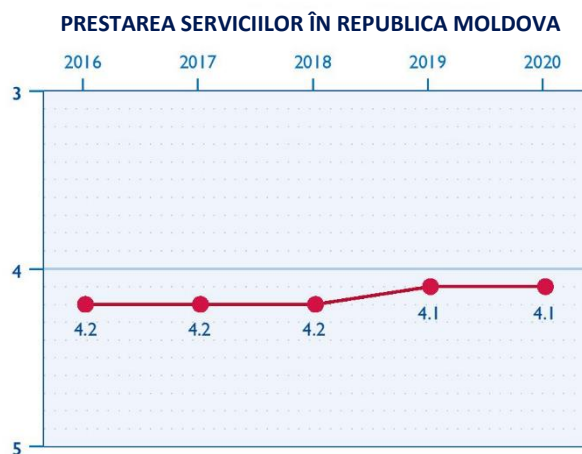
Lobbyingul nu este reglementat prin lege. Cu toate acestea, există cazuri în care OSC-urile comunică direct cu factorii de decizie, fapt care rezultă în realizări pozitive. Spre exemplu, RNL a stabilit contacte personale excelente cu reprezentanții MADRM, ceea ce a facilitat activitatea sus-menționată.

În rezultatul acțiunilor de advocacy ale OSC-urilor pe parcursul a trei ani, precum și a implicării și insistenței active din partea donatorilor străini, Legea cu privire la Organizațiile Necomerciale a fost, în sfârșit, aprobată în lectură finală în luna iunie, 2020. Un grup de OSC-uri, în fruntea căruia s-a aflat Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM), a emis un apel public, care a fost semnat de peste 40 organizații care au cerut aprobarea legii în versiunea elaborată anterior în urma consultărilor cu OSC-urile, cu excluderea modificărilor ce ar putea afecta negativ activitatea și funcționarea organizațiilor nonprofit. Totodată, donatorii au precizat că vor opri sprijinul UE și că nu vor debursa alte fonduri ce urmau să fie alocate bugetului public dacă legea nu va fi aprobată în totalitate.

ADVOCACY ÎN REPUBLICA MOLDOVA

PRESTAREA SERVICIILOR: 4.1

Prestarea serviciilor de către OSC-uri a rămas, în mare parte, neschimbată în anul 2020.

OSC-urile au oferit beneficiarilor săi o gamă largă de servicii, însă volumul total al serviciilor prestate rămâne, deocamdată, redus. Domeniile de educație, asistență juridică, antreprenoriat, dezvoltarea instituțională, asistența socială, îngrijirea medicală la domiciliu sunt principalele domenii în care OSC-urile oferă servicii. Datorită aprobării Legii cu privire la Organizațiile Necomerciale, OSC-urile sunt acum în măsură să presteze servicii de monitorizare a activităților politice și alte servicii pentru partidele politice.

Odată cu declanșarea pandemiei, OSC-urile s-au mobilizat, împreună cu cetățenii, pentru a colecta bani și alimente pentru personalul medical, spitale și persoanele

social vulnerabile. Inițiativa Împreună Împotriva COVID-19 a asigurat circa 8 000 de mese calde pentru persoanele în etate și cele din categoria social-vulnerabilă. Misiunea Socială Diaconia a stabilit mai multe parteneriate, fapt care i-a permis să doneze persoanelor în etate și celor social vulnerabile pachete alimentare în valoare de circa 29 000 de dolari SUA. Asociația Moldova-AID a oferit 500 de măști de protecție și 2 000 de litri de săpun antibacterian Institutului de Medicină Urgentă și a contribuit la colectarea a circa 55 000 de dolari SUA pentru procurarea ventilatoarelor și altor echipamente medicale necesare. Mai multe OSC-uri au produs măști și echipamente de respirație pentru cadrele medicale și au donat, de asemenea, dezinfectante, mănuși, măști și alte produse necesare în lupta cu pandemia.

De obicei, pentru a identifica necesitățile beneficiarilor, OSC-urile îi abordează direct sau desfășoară diverse sondaje, analize și studii în domeniu. Un exemplu în acest sens este *Raportul privind mecanismele de acreditare, contractare și finanțare a serviciilor sociale*, care a fost publicat, în decembrie 2020, de Institutum Virtutes Civilis și elaborat la solicitarea Alianței ONG-urilor active în domeniul Protecției Sociale a Copilului și Familiei (APSCF). Raportul conține informații cu privire la starea actualului sistem de acreditare și dacă acesta răspunde necesităților de servicii ale populației. Deși unele OSC-uri efectuează sondaje și cercetări pentru a identifica necesitățile beneficiarilor lor, mai mulți experți în domeniu au remarcat că rapoartele elaborate drept rezultat, nu sunt suficient de detaliate.

OSC-urile de interes public sau de interes mutual se străduiesc să ofere servicii în funcție de necesitățile beneficiarilor și membrilor săi. Acestea tind să-și dezvolte capacitățile proprii și de advocacy prin angajarea experților și formatorilor pentru a oferi beneficiarilor servicii de calitate. În afară de serviciile de instruire și consultanță, centrele analitice și OSC-urile mai mari dezvoltă, de asemenea, instrumente de cercetare și analiză pe segmentele lor de activitate pentru a putea evalua mai eficient necesitățile cetățenilor. De obicei, aceste instrumente și rapoarte sunt distribuite și oferite cu titlu gratuit altor organizații, beneficiari, autorități și mediului academic. Per ansamblu, OSC-urile oferă servicii tuturor beneficiarilor interesați, fără niciun fel de discriminare.

Potrivit mai multor studii efectuate în 2020, inclusiv studiului realizat de Fundația Konrad Adenauer Stiftung sau CASMED pentru Regiunea de Dezvoltare Nord, veniturile înregistrate de OSC-uri din furnizarea serviciilor constituie doar circa 10 la sută din veniturile totale. La fel ca în anii precedenți, o mare parte a costurilor pentru serviciile prestate de OSC-uri către beneficiari au fost acoperite de donatorii străini. În multe cazuri, APL co-finanțează aceste servicii, însă, sumele alocate nu sunt suficiente pentru a acoperi toate costurile necesare. Acest lucru se întâmplă din cauza faptului că 80 la sută din APL nu sunt viabile din punct de vedere financiar sau autoritățile nu sunt interesate să continue furnizarea serviciilor respective. Spre exemplu, autoritățile din raionul Dubăsari au decis să nu mai finanțeze două tipuri de servicii oferite de OSC-uri, argumentând că acestea nu erau utile populației, chiar dacă beneficiarii erau de altă părere.

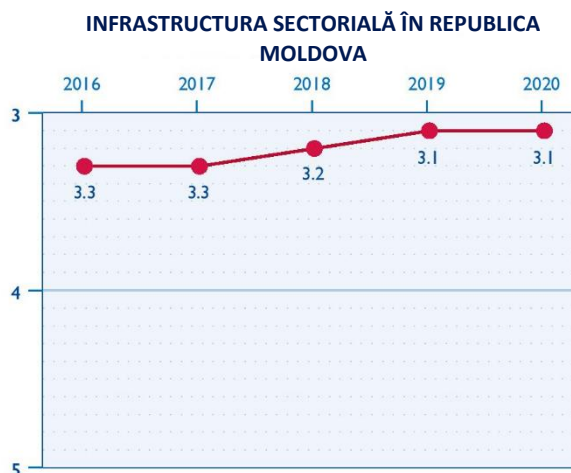
Legislația stipulează că prestatorii de servicii sociale trebuie să fie acreditați o dată la cinci ani pentru a putea presta servicii beneficiarilor și pentru a semna contracte cu autoritățile publice. Procesul de acreditare este pe cât de dificil, pe atât de neclar. Totodată, reglementările actuale cu privire la procedurile de achiziții publice și parteneriatele publice-private nu sunt adaptate la domeniul contractării serviciilor sociale sau la specificul prestatorilor nonprofit. Toți acești factori descurajează OSC-urile să se înregistreze în acest sens. Potrivit *Raportului privind mecanismele de acreditare, contractare și finanțare a serviciilor sociale*, circa jumătate din numărul prestatorilor de servicii sociale nu doresc să se acrediteze la Consiliul Național pentru Acreditarea Prestatorilor de Servicii Sociale (CNAPSS) și continuă să ofere servicii în lipsa acreditării.

În pofida contribuțiilor OSC-urilor din timpul pandemiei, măsura în care guvernarea recunoaște serviciile oferite de OSC-uri nu s-a schimbat nici în 2020. Nici autoritățile publice centrale și nici cele locale nu au manifestat un interes deosebit pentru susținerea dezvoltării de noi servicii sociale a fi prestate de OSC-uri.

INFRASTRUCTURA SECTORIALĂ: 3.1

În 2020, infrastructura de susținere a OSC-urilor nu s-a modificat semnificativ.

Centrele intermediare de suport și centrele resurse au continuat să furnizeze informații și asistență tehnică pentru OSC-urile din Chișinău și din alte regiuni. Printre cele mai active organizații naționale de suport se numără Centrul CONTACT și Centrul de Instruire și Consultanță Organizațională (CICO). În afara capitalei, printre cele mai active organizații sunt Pro Cooperare Regională (ProCoRe) și CASMED (pentru regiunea Nord), Centrul CONTACT Cahul (pentru Sud) și Centrul European Pro Europa (pentru UTA Găgăuzia). Reprezentanta Fundației Solidarity Fund PL în Republica Moldova și Rețeaua Națională LEADER sunt cele mai active și importante organizații implicate în consolidarea capacității GAL-urilor. Toate aceste organizații oferă o gamă largă de servicii cum ar fi servicii de informare, monitorizare, instruire și consultanță. De asemenea, aceste organizații lansează periodic programe de granturi pentru consolidarea capacităților organizaționale și susținerea inițiativelor locale. În pofida faptului că organizațiile respective susțin activ OSC-urile, funcționarea lor depinde, în mare parte, de finanțarea externă.

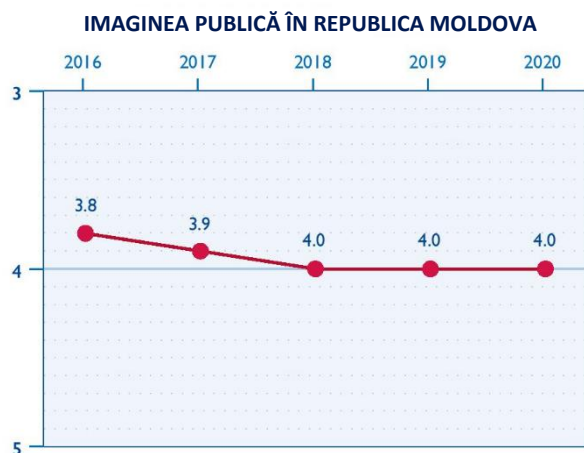
Finanțarea locală și capacitatea de subgrantare continuă să crească. Pe parcursul anului 2020, OSC-urile regionale și locale au avut mai multe oportunități și programe de finanțare. Spre exemplu, în luna martie, Fundația Konrad Adenauer Stiftung a lansat cea de-a doua ediție a Programului de granturi „Dezvoltarea societății civile la nivel local”, care este finanțat de UE. Mai bine de 80 la sută din bugetul total de 1 milion de euro s-a distribuit pentru proiectele locale și regionale. În regiunea de Nord, ProCoRe, în parteneriat cu CASMED, a oferit granturi pentru 25 de OSC-uri prin intermediul proiectului „Angajarea cetățenilor și societății civile în procesul de luare a deciziilor și dezvoltarea locală sustenabilă”, finanțat de UE și implementat de GIZ. Valoarea totală a granturilor locale a fost de 750 000 de euro.

Consiliul ONG și Platforma Națională a Forumului Societății Civile din Parteneriatul Estic rămân a fi cele mai reprezentative și active platforme ale OSC-urilor din Republica Moldova. În decembrie, a fost organizat Forumul ONG-urilor – adunarea generală a Consiliului ONG-urilor, în cadrul căruia au fost aleși noi membri ai Consiliului ONG. Suplimentar rețelelor și platformelor existente, au fost create structuri asociative noi. Spre exemplu, în luna august, OSC-urile din regiunea de Nord au lansat Platforma pentru Cooperare Regională în Sănătate (CORES) cu scopul de a consolida colaborarea dintre OSC-urile care activează în domeniul sănătății, asistenței medicale și promovării responsabilității sociale.

Pe parcursul anului, donatorii au finanțat multiple programe de instruire și suport pentru OSC-uri. Spre exemplu, CASMED – în parteneriat cu ProCoRe – a lansat un program de instruire și consultanță pentru 25 de OSC-uri din regiunea Nord în domeniul managementului financiar, managementului resurselor umane, buneii guvernări, comunicării și vizibilității. Centrul CONTACT din Cahul a lansat programul și platforma de instruire pentru OSC-uri, care a inclus o serie de cursuri de formare cu privire la cinci subiecte relevante în activitatea OSC-urilor, numit „Școala online pentru Organizațiile Societății Civile”. Cu toate acestea, în ultimii ani, OSC-urile au devenit mai puțin interesate de cursurile de formare care li se propun. Acest lucru se datorează faptului că unele OSC se confruntă cu provocări cauzate de un nivel scăzut de dezvoltare instituțională, iar instruirile oferite, de multe ori, nu includ o abordare practică. După ce s-au adaptat la noua situație impusă de pandemie, OSC-urile au început să organizeze cursuri online de instruire. Totuși, aceste activități au fost considerate mai puțin eficiente, iar multe organizații care oferă servicii de consolidare a capacităților au menționat că este mult mai dificilă facilitarea activităților respective și menținerea implicării participanților.

OSC-urile au înregistrat puține progrese în ceea ce privește colaborarea cu alte sectoare. Cel mai important succes a fost înregistrat la capitolul colaborării cu GAL-urile. Cele 32 de GAL-uri existente implică peste 1200 de instituții publice, organizații necomerciale și de business. În 2020, Reprezentanța Fundației Solidarity Fund PL în Moldova, în colaborare cu Rețeaua Națională LEADER, a lansat apelul de inițiativă pentru prezentarea propunerilor în ceea ce privește crearea GAL-urilor, care se concentrează pe extinderea rețelei existente și crearea a șapte GAL-uri noi.

IMAGINEA PUBLICĂ: 4.0

În 2020, imaginea publică a OSC-urilor nu s-a modificat semnificativ.

În 2020, a crescut prezența OSC-urilor în mass-media grație noilor reglementări care obligă mass-media să ofere cel puțin zece ore de conținut mediatic local. Astfel, organizațiile media invită tot mai des reprezentanți ai OSC-urilor să participe în cadrul emisiunilor televizate pentru a se conforma prevederilor legale existente. Pe de altă parte, OSC-urile își pierd interesul față de mijloacele tradiționale de comunicare în masă din moment ce se pot promova mai eficient în mediul online, prin implicarea jurnaliștilor civici, vloggerilor, influencer-ilor și altor resurse pe rețelele lor de socializare.

Este în creștere și nivelul de încredere în OSC-uri.

Potrivit datelor a două Barometre de opinie publică separate, numărul persoanelor care au încredere absolută și un anumit grad de încredere în OSC-uri a crescut de la 19 la sută în decembrie 2019, până la 29,3 la sută în iunie 2020. Cu toate acestea, în octombrie 2020, rata de încredere a scăzut din nou până la 23,1 la sută. Aceste variații semnificative pot indica fie reducerea gradului de încredere în OSC-uri, fie comiterea unor erori în gestionarea datelor, având în vedere faptul că datele pentru cele două barometre separate au fost colectate de companii diferite și s-a studiat opinia unor diferite segmente ale populației.

Chiar dacă imaginea OSC-urilor pare să se îmbunătățească, populația încă nu deosebește clar conceptul de societate civilă, diferența și tipurile de organizații componente ale acesteia precum și care sunt funcțiile lor social-economice. Cu toate acestea, conform datelor Barometrului de Opinie Publică din octombrie 2020, OSC-urile se bucură de o mai mare încredere din partea populației comparativ cu alți actori cum ar fi Guvernul (23,2%), sectorul justiției (19%), Parlamentul (15,5%) sau Procuratura Generală (18,5%). Deși în perioada pandemiei de COVID-19 nu au fost efectuate sondaje oficiale cu privire la percepția publică față de OSC-uri, beneficiarii au apreciat, în mare parte, serviciile pe care le-au primit din partea acestora în timpul acestei pandemii.

În 2020, Guvernul nu a manifestat suficientă deschidere față de societatea civilă. Pe parcursul anului, mai mulți politicieni și oficiali au lansat atacuri verbale în adresa reprezentanților OSC-urilor. În luna octombrie, un deputat din partea Partidul Socialiștilor (PSRM) a publicat o carte în care a defăimat OSC-urile active și donatorii străini și a lansat teorii conspiraționiste cu privire la activitatea acestora.

Sectorul comercial continuă să aibă o atitudine relativ bună față de OSC-uri, iar pandemia a jucat un rol important în consolidarea solidarității între mediul de afaceri și OSC-urile care oferă comunității servicii sociale importante. Totodată, comunitatea de afaceri percepe OSC-urile drept resurse importante pentru soluționarea problemelor comune și oferirea platformelor de advocacy pentru soluționarea problemelor de interes comun. Odată cu adoptarea Legii cu privire la Organizațiile Necomerciale, companiile pot deveni deja membre ale OSC-urilor, de rând cu persoanele fizice și organizațiile nonprofit. Datorită acestui fapt, relațiile de colaborare dintre mediul de afaceri și OSC-uri ar putea să se îmbunătățească.

În 2020, în contextul situației pandemice, OSC-urile și-au concentrat activitățile de relații publice și de promovare în mediul online. Potrivit studiului realizat de Fundația Konrad Adenauer Stiftung, canalele de comunicare utilizate cel mai frecvent de OSC-uri includ paginile de Facebook (utilizate de 81,5 la sută din cele 300 de OSC-uri chestionate), site-urile organizațiilor (utilizate de 51,3 la sută) și grupurile Viber (utilizate de 39,7 la sută). Un studiu realizat pentru Regiunea de Dezvoltare Nord de către CASMED, indică rezultate similare și constată că circa 70 la sută din numărul total al OSC-urilor dispun de o pagină de Facebook, iar 30 la sută dispun de site-uri web.

În conformitate cu prevederile noii Legi cu privire la Organizațiile Necomerciale, OSC-urile trebuie să prezinte rapoarte anuale de activitate, care anterior erau obligatorii doar pentru OSC-urile care dețineau statutul de utilitate publică. OSC-urile care nu au posibilitatea să-și publice rapoartele anuale, trebuie să expedieze un exemplar oricărei entități sau persoane fizice solicitante, în termen de cel mult o lună. Rapoartele anuale trebuie să includă informații cu privire la activitățile desfășurate, valoarea mijloacelor financiare, materialele obținute și utilizate, precum și alte informații relevante. Acest fapt va contribui la sporirea semnificativă a transparenței OSC-urilor.

Declinare a responsabilității: Opiniile exprimate în prezentul document aparțin autorilor și altor cercetători ai proiectului și nu reflectă, în mod neapărat, viziunea USAID sau FHI 360.